

tus, quia neglectus talis decentiæ vel splendoris fere nihil est in comparatione tanti mali quod patitur vel passurus est proximus; quod si usus rei tantum sit necessarius, sufficit eam commodare, v. g., equum ad fugiendum, ad accersendum medicum, etc., vel pecuniam aut frumentum mutuo dare, etc.

3^a Regula. Unusquisque tenetur sub mortali facere quandoque eleemosynam ex bonis vitæ et statui superfluis, a fortiori ex bonis decentiæ status superfluis, illis pauperibus qui in communi necessitate constituuntur. Nam 1° qui communem patiuntur necessitatem, vere esuriunt, sitiunt, sunt infirmi, nudi, hospites: atqui datur obligatio sub gravi hujusmodi pauperibus subveniendi, ut patet ex sententia a supremo Judice ferenda; 2° grave existit præceptum dandi eleemosynam, et illud præceptum in Scriptura et in Patribus nobis exhibetur ut commune: at non esset commune, sed rarum, si obligaret tantum in extrema vel in gravi necessitate; 3° nisi pauperibus in communi necessitate constitutis subveniretur, in gravem et in extremam certo inciderent: ergo gravis existit obligatio eis tempore opportuno subveniendi. Ita S. Th., Layman, Navarrus, Tannerus, Bannes, Covarruvias, Valentia, Azor, Sporer, Bellarminus, Ferraris et alii, contra Medinam, Busenbaum et alios non paucos, qui volunt hanc obligationem esse tantum sub veniali, idque si nulla sit causa eleemosynam negandi; alias sub nullo peccato. Prior sententia, quæ est communior, ut certissima tenenda est in praxi, ait Ferraris, n. 20, et quidem merito.

Hæc autem obligatio erga pauperes in necessitate communi constitutos non ligat relative ad hunc vel ad illum in particulari, nisi ad summum sub veniali, secluso scandalo.

4^a Regula. Eleemosyna danda est omnibus vere indigentibus, sive sint fideles, sive infideles, sive indigenæ, sive alienigenæ, secundum ea quæ supra diximus de ordine charitatis; ita ut, cæteris paribus, senex debilis præferatur juveni, nobilis ignobili, invalidus valido,

fidelis infideli, catholicus hæretico, bonus malo, indigena extraneo, etc. Id sequitur ex dictis ubi de ordine charitatis.

Nulla est obligatio dandi eleemosynam, et aliquando illicitum esset eam dare pauperibus laborare nolentibus, tum quia hujusmodi pauperes veri sunt latrones qui eleemosynas vere indigentibus destinatas subripiunt, tum quia eleemosynas eis dare, esset illos ad ducendam vitam otiosam, omnium vitiorum fomitem, adjuvare: *Multam enim malitiam docuit otiositas*. Eccli. xxxiii, 29.

Cavendum tamen ne cum voluntarie otiosis numerentur qui ob defectum laboris in miseriam lapsi sunt; his etenim subveniendum est dando vel eleemosynam, vel, quod melius est, aliquid faciendum ut ex labore suo vivere possint.

Pauperes extranei e civitate vel parochia expelli possunt, inquit Ferraris, n. 14, multos alios citans, quando justa adest causa, v. g., si parochiani vel cives domesticos et extraneos pauperes simul alere non possint, si extranei morbum afferant, si in otio torpescant, si perversa dent exempla, si statutum sit ut quælibet parochia et civitas proprios pauperes aleret et eorum curam haberet.

Qui ad imitandum Christum, Apostolos aliosque multos sanctos paupertatem voluntarie elegerunt, licite mendicare possunt, ut omnes catholici fatentur, siquidem ordines mendicantium ab Ecclesia fuerunt laudati et approbati: igitur superflua habentes, qui hujusmodi mendicantes ubi existunt semper repellerent, a peccato mortali non facile excusari possent; saltem enim ut impietatis suspecti merito haberentur.

De conditionibus eleemosynæ.

Eleemosyna debet esse justa, discreta, humilis, liberalis, prompta, hilaris, benigna, pia et perseverans.

1° Justa, id est, ex bonis propriis, non vero ex alienis, nisi eorum domini non possint inveniri. Excipitur casus extrema necessitatis, in quo omnia bona sunt communia,

saltem quoad usum, ut omnes fatentur. Unde filiifamilias, servi et ancillæ eleemosynas ex bonis parentum vel dominorum facere non possunt, nisi tenues et ex illorum voluntate saltem rationabiliter præsumpta. Facere possunt ex bonis quorum dominium et usum habent, v. g., filiifamilias ex bonis per industriam separatam acquisitis, vel sibi pro sua convenientia a parentibus vel ab aliis personis datis. Uxor, ex bonis paraphernalibus, ex iis quæ per industriam separatam acquisivit, ex summa a marito pro sua sustentatione sibi tradita, si parce vivendo aliquid subtrahat; item cum non sit serva, sed domina, aliquas facere potest eleemosynas ex bonis communitatis, ut facere solent mulieres suæ conditionis, etiam invito marito: at eleemosynas extraordinarias absque illius consensu facere non potest, quia non habet bonorum communitatis administrationem.

Jure naturali pupilli et minores eleemosynas facere possunt, quia dominium bonorum suorum habent, et in hoc a filiifamilias differunt; item tutores eas facere possunt quæ ad rationabilem bonorum administrationem pertinent. At sub legibus nostris id difficile fieri posset, ob necessitatem qua tutores astringuntur strictas reddendi rationes de sua gestione.

2° *Discreta*, id est, ut iis et in ea quantitate singulis detur quibus danda est. Id evidenter recta ratio dictat. Contra hanc conditionem peccant qui nimis uni tribuunt et alteri nihil dare possunt; qui præstantiore opere relicto, minus eligunt. Unusquisque tamen propriam habet devotionem, ut ita dicam; unus dat hospitio, alter seminario; hic orphanis, iste viduis vel puellis quarum virtus periclitaretur; alius præfert missionarios in regionibus infidelium laborantes, etc. Nullus ex his reprehendi potest, modo non negligat personas in extrema vel in gravi necessitate constitutas, quibus subvenire tenetur.

3° *Humilis*; vetat enim Christus, Matth. vi, 2, ne, cum eleemosynam facimus, tuba canamus, sicut faciunt hypocritæ. Necesse est tamen ut bonum exemplum aliis præbeamus: itaque nostras sic facere debemus eleemosynas

ut eas præcise non semper occultemus, et tamen gloriam apud homines nunquam intendamus.

4° *Liberalis*, habita ratione uniuscujusque facultatum, ut quædam instituaturs proportio inter pauperes et divites, atque dici non possit divites esse insensibiles et pauperes derelictos. Quantitas autem tribuenda taxari non potest: a multis pendet circumstantiis temporum, locorum, personarum indigentium aut divitum, abundantia aut penuria, etc. Si omnia non stricte necessaria impendendo, totam humanam paupertatem ejusque miserias tollere possemus, nihil reservandum esset; sed cum hujusmodi finis obtineri nequeat, sufficit ut pauperibus convenienter succurramus, eo modo quo rationabiliter vellemus alios nobis in pari conditione constitutis opitulaturos fore.

Plurimi, post *S. Thom.*, docent obligationem esse, saltem sub levi, totum superfluum decentia sui status erogandi; alii vero multi censent eum plene satisfacere, in circumstantiis ordinariis, qui notabilem superflui partem erogat, quamvis hujus limites determinare operosum sit. Quidquid sit, plerique in hoc consentiunt, 1° eum qui habet superflua mortaliter peccare si plerasque occasiones eleemosynam faciendi negligat aut ita dispositus sit ut omnes in necessitate communi positos repellat; 2° eum a mortali excusari qui, habita ratione superflui sui, censetur dare frequenter, licet sæpe repellat aut dare negligat, modo semper paratus sit sublevare graves necessitates quæ occurrunt.

5° *Prompta*. *Ne dicas amico tuo*, inquit Sapiens, Proverb. iii, 28: *Vade et revertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare*: ubi quippe facienda est eleemosyna, cavendum ne per dilationem intempestivam fructus ejus deperdatur, et a fortiori non est differenda post mortem: optimum est in gratiam pauperum testari, sed divites, etiam dum vivunt, eleemosynas facere debent, et non tantum pro tempore quo bona sua retinere nequeunt.

Queritur an qui præceptum dandi eleemosynam per longum tempus omisit, summam eleemosynis quas omisit æquivalentem dare teneatur, si possit.

R. Certum est hanc compensationem optimam esse et salutare remedium contra culpabilem omissionem. Sæpe hæc reparatio videtur necessaria ad tollendum scandalum per talem duritiem erga pauperes illatum. At non videmus quo fundamento diceretur existere obligationem dandi summam æquivalentem, cum eleemosyna non debeat ex justitia.

6° *Hilaris* : Non ex tristitia aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus, II Cor. IX, 7. Unde S. Aug., in Ps. XLII, n. 8 : « Si panem dederis tristis, et panem et » meritum perdidisti. »

7° *Benigna*, id est sine ullo asperitatis, despectionis aut contemptus signo, cum verbis bonitate, misericordia et compassione plenis.

8° *Pia*, satagendo videlicet ut pauperes occasione subsidii corporalis quo indigent, veritates religionis erudiantur, a vitiis retrahantur, et ad christianas virtutes excitentur. Imprudenter tamen negarentur eleemosynæ iis qui sacramenta Ecclesiæ dereliquerunt, donec confessi fuerint, quia hæc agendi ratio ad sacrilegia incitaret : religio persuaderi debet et non imperari.

9° *Perseverans*. Quamdiu enim pauperes indigent, tamdiu sublevandi sunt, juxta uniuscujusque facultates ; nec excusarentur divites dicendo se multa jam dedisse, si, miseria adhuc subsistente, eleemosynas suas continuare possent.

De eleemosynæ effectibus.

Eleemosyna, ex vera charitate procedens, sequentes præcipue habet effectus : 1° a peccatis liberat : *Eleemosyna ab omni peccato et morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras*, Tob. IV, 11 ; *Ignem ardentem extinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis*, Eccli. III, 33. Non quidem remittit peccata ex opere operato, sed gratiam pœnitendi obtinet et ad justificationem conducit. 2° Si in gratia sanctificante fuerit facta, vitam æternam promeretur de condigno, juxta hæc Christi verba, Matth. XXV, 34 : *Possidete paratum vobis regnum... esurivi enim, et dedistis*

michi manducare, etc. Beatitudo enim æterna hic exhibetur tanquam eleemosynæ pretium. 3° Est bonorum temporalium semen fecundum, juxta hæc verba Prov. XIX, 17 : *Feneratur Domino qui miseretur pauperis* : et experientia constat eos qui eleemosynas sapienter distribuunt, in negotiis suis communiter bene prosperare.

Punctum quintum. — *De correctione fraterna.*

Quamvis aliquod existat discrimen inter correctionem et correptionem, quatenus correptio, vi verborum, reprehensionem alicujus in ejus emendationem significat, et correctio ipsius emendationem, promiscue tamen hic sumi solent. Triplex autem distinguitur correctio, scilicet judicialis, paterna et fraterna. Correctio judicialis ea est quæ fit auctoritate publica, ad castigationem delinquentis et aliorum terrorem, ut bonum publicum servetur : est igitur actus justitiæ vindictivæ. Correctio dicitur paterna quando pater, superior vel herus corripit inferiorem vi suæ auctoritatis, sine forma judicii, tum ad illius emendationem, tum ad impediendum vel reparandum scandalum. Denique, correctio fraterna est admonitio qua quis conatur ex pura charitate alterum a peccato avertere : nullam igitur supponit auctoritatem. Est actus misericordiæ spiritualis in solius delinquentis utilitatem directus.

Tria hic occurrunt investiganda, scilicet 1° an existat præceptum faciendi correctionem, 2° quæ sint ejus conditiones, et 3° quis ordo in ea facienda servandus sit.

De præcepto correctionis fraternæ.

Existere hujusmodi præceptum constat, 1° ex Scriptura sacra : Eccli. XIX, 13 : *Corripe amicum, ne forte non intellexerit et dicat : Non feci ; aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne forte non dixerit ; et si dixerit, ne forte iteret.* Matth. XVIII, 15 : *Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum... Si te audierit, lu-*

cratus eris fratrem tuum. 2° Ex jure canonico. Decreti parte 2, causa 24, q. 3, can. 14 : « Tam sacerdotes quam » reliqui fideles omnes humanam curam habere debent » de his qui pereunt, quatenus eorum redargutione aut » corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, » ab Ecclesia separentur. » Decretal. l. 5, tit. 7, cap. 12, Innocentius III redarguens laicos qui munus prædicandi usurpant, ait : « Cum aliud sit fratrem in se peccantem » occulte corripere; quod quisque tenetur efficere, se- » cundum regulam Evangelicam. » 3° Ex *S. Th.* 2 2, q. 33, art. 2, et ex unanimi theologorum doctrina. 4° Ratione. Lege naturali proximum amare et ei indigenti subvenire tenemur : si autem eum amare eique in necessitatibus corporis subvenire teneamur, a *fortiori* in necessitatibus animæ, ut pote multo majoris momenti. Certe si aliquem videremus ex voluntate perversa se occidere volentem, et multo magis si ex ignorantia vel inadvertentia, eum prohibere conaremur, neque nos a gravi peccato innocios judicaremur, si eum a tali malo avertere negligeremus : quomodo igitur excusari possemus, si illum in negotio salutis periclitantem videntes, opem ei ferre non curaremus? Ergo.

Hoc præceptum 1° obligat omnes fideles etiam inferiores respectu superiorum, quando eos utiliter corripere possunt absque suo damno gravi vel levi, pro circumstantiis, quia omnes proximo necessitatem patienti quantum moraliter possunt subvenire tenentur : strictius tamen obligat superiores respectu inferiorum, ut infra, agendo de quarto Decalogi præcepto, dicemus. 2° Obligat sub peccato mortali, quando proximus in peccato mortali vel in gravi periculo mortaliter peccandi versatur, et datur spes emendationis ; sicut enim denegare eleemosynam, urgente necessitate, peccatum est mortale, ita et correctionem fraternam in materia gravi omittere. 3° Obligat etiam, per se loquendo, ubi agitur de peccato veniali impediendo aut corrigendo, sed tantum sub levi, ob parvitatem materiæ. Excipiuntur prælati et superiores religiosorum qui, ex communi doctorum consensu, sæpe

culpas veniales inferiorum sub mortali tenentur impedire, propter periculum ne per illas vigor disciplinæ graviter lædatur : secus, ubi tale non existit periculum.

De conditionibus ad faciendam correctionem fraternam adhibendis.

Finis correctionis fraternæ est emendatio delinquentis : prudenter igitur facienda est et modo ad obtinendam persuasionem cordis aptiori. Sequentes requiruntur conditiones, nempe, 1° ut peccatum vel periculum peccandi sit moraliter certum ; in dubio enim proximus æstimandus est innocens, quia *charitas non cogitat malum*, I Cor. xiii, 5. Ita doctores etiam rigidiores, ut P. *Antoine, Habert, Coll. Andeg., Collet*, etc. Et si quilibet Christiani jus sibi arrogarent cæterorum vitam examinandi, scrutandi, judicandi et promiscue increpandi, ordo reipublicæ christianæ evidenter turbaretur. Sæpe tamen in dubio fundato possunt, imo et debent superiores suos admonere subditos, et in eorum actus publicos ac privatos invigilare, non præcise ratione charitatis, sed ratione officii.

2° Ut correctio sit necessaria ; nam si peccator jam sit emendatus, aut si prævideatur emendandus, aut de perseverantia ejus in peccato vel de futuro illius lapsu dubia tantum sit præsumptio, non existit obligatio correctionem faciendi, nisi ex parte superiorum et ratione officii. Hoc ex prima conditione sequitur.

3° Ut affulgeat spes emendationis ; correctio enim fraterna ad bonum spirituale proximi ordinatur : ergo non facienda est quando ei potius obfutura quam profutura prævidetur. Non tamen requiritur spes certa ; spes probabilis sufficit, modo non sit probabilius vel æque probabile monitionem futuram esse nocivam ; nam in ea anxietate ab ea facienda abstinendum est, nisi honor Dei, scandalum avertendum aliave gravis ratio eam non omittendam suadeat. *Habert* et, post eum, *Collet* notant nos eos, quorum ingenium nobis est ignotum, corrigere

non teneri, ob quodvis peccatum mortale, ne potius fiant peiores quam corrigantur; et id magis temporibus nostris verum est.

4° Ut sit urbana, ab omni asperitate, despectione aut exprobrio aliena, conditioni personarum accommodata, paterna erga inferiores, benigna erga æquales, reverentialis erga superiores, et respectu omnium charitate plena.

5° Ut sit opportuna; nam « Actus virtutum, » inquit *S. Th. 2 2, q. 33, art. 2, concl.* « non quolibet modo » fieri debent, sed observatis debitis circumstantiis quæ » requiruntur ad hoc quod sit actus virtuosus, ut scilicet » fiat ubi debet, et quando debet, et secundum quod debet. » Non igitur semper facienda est correctio statim ac peccatum cognoscitur.

6° Ut non sit alius ad faciendam correctionem magis idoneus quam qui eam facturus est, quia tunc frater delinquens correctione tua non indigebit: secus, si magis idoneus eam sit omissurus.

7° Ut grave non timeatur damnum; bonum enim proximi cum gravi detrimento nostro procurare non tenemur, nisi juxta regulas superius, p. 146 et seq., expositas. Non tamen omittenda foret correctio propter aliquam delinquentis tristitiam, vel iram cum aliqua culpa, modo futura rationabiliter speraretur emendatio.

Hic querere solent theologi an corripiendus sit qui peccat ex ignorantia invincibili: pro solutione hujus quæstionis remittimus ad Tractatum de *Pœnitentia*, ubi de obligatione interrogandi pœnitentes.

De ordine in facienda correctione servando.

Servandus est ordo ab ipso Christo, *Matth. xviii, 15*, præscriptus his verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te et ipsum solum... Si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ.* Ille ordo obligat per se sub gravi sicut ipsa præcepti substantia; eodem modo enim

a Christo præcipitur et ratione fundatur; siquidem famam proximi lædere non licet absque necessitate. Unde si monitio secreta sufficiat, non adhibendi sunt testes; si unus testis sufficit, non licet adhibere plures; si testes non sufficiunt, res denuncianda est superiori qui, pro sua prudentia, judicabit quid agendum expediat.

Fieri tamen potest ut ille ordo ex justa causa merito invertatur, et peccatum proximi statim superiori deferatur; v. g., in sequentibus casibus:

1° Si sit publicum, quia cessat ratio famam delinquentis servandi, et non solum ipsius emendatio, sed reparatio scandali procuranda est: si culpa nondum devenit in publicum, sed in via sit deveniendi, etiam denuncianda est, ut scandalo futuro occurratur.

2° Si peccatum, licet occultum, in aliorum spirituale vel temporale detrimentum vergat, ut parata proditio, occisio, bonorum alienorum subreptio, maleficium, hæresis, juvenum vel puellarum corruptio, clericorum indigna promotio, etc., et fundata non existat spes malum per secretam monitionem avertendi, statim facienda est denuntiatio. Ita *S. Th. 2 2, q. 33, art. 7*, et cum illo omnes theologi; ratio est, quia bonum commune præferendum est bono privati, et etiam bonum innocentis bono voluntarie lædentis.

3° Ubi prudenter judicatur secretam monitionem non esse profuturam, ut fieri solet respectu eorum qui ex contemptu vel ex habitu peccant, denuntiatio statim fieri potest.

4° Si quis rogatus satisfactionem debitam concedere nolit, læsus ad superiorem statim recurrere potest, quia jure suo utitur.

5° Patres societatis Jesu speciali subjiciuntur constitutioni vi cujus omnes eorum defectus et errores ad superiorem immediate deferri possunt: vota sua emittendo, huic constitutioni se subjiciunt, ac proinde jure suo sub hoc respectu cedunt. Falsum est autem professionem religiosam hujusmodi juris ad famam cessionem ex natura sua continere, ut recte advertit *Collet*.

§ III. — De vitiis charitati oppositis.

Omnia peccata charitati generaliter sumptæ adversantur et eam destruunt vel formaliter, si sint mortalia; vel dispositive, si sint venialia: quædam tamen specialius dicuntur charitati opposita, et a *S. Th.* 2 2, q. 34 et seq., numerantur: odium Dei, odium proximi, acedia, invidia, discordia, contentio, schisma, bellum injustum, rixa, seditio et scandalum. De acedia et invidia sufficienter diximus in Tractatu *de Peccatis*; de bello injusto dicemus ad quintum Decalogi præceptum; de cæteris in duplici puncto dicturi sumus.

Punctum primum. — *De odio Dei et proximi, discordia, contentione, schismate, rixa et seditione.*

De odio Dei.

Oidium est actus mentis objectum aversantis. Duplex est, scilicet abominationis et inimicitiae. Oidium abominationis illud est quo rem vel personam aversamus, ut nobis vel nostris malam. Oidium istud erga proximum potest habere pro objecto ipsius personam, et dicitur odium personæ; vel qualitates personæ, et appellatur odium qualitatis.

Oidium inimicitiae est illud quo, ex displicentia personæ, malum ei optamus.

Certum est odium Dei sive inimicitiae, sive abominationis, gravissimum esse peccatum, quia rationem formalem charitatis evertit et supremum bonum summe diligendum contemnit. Unde enormiter peccant qui optant Deum non esse, peccata non videre, vel non punire; qui de virtute aut ejus mercede tristantur, de offensa Dei gaudium percipiunt, etc. Oidium Dei levitatem materiæ pati non potest.

De odio proximi.

1° Oidium inimicitiae erga proximum est peccatum ex

genere suo mortale; fraternæ enim charitati directe adversatur. Unde *S. Joannes*, I Epist. III, 14: *Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.* Potest tamen esse veniale, nempe si, ex levi displicentia personæ, leve malum optetur; et raro est mortale, inquit *Billuart*, quando est simplex displicentia vel aversio personæ, absque eo quod ei aliquod malum optetur. Est tamen periculosum, maxime si diu durat, quia ex se inducit ad exoptandum malum, aut ad complacendum in malis personæ accidentibus.

2° Oidium qualitatis personæ inordinate conceptum, est peccatum mortale vel leve, juxta gravitatem aut levitatem materiæ, quia tunc penitus excusari non potest: si recte ordinetur, id est, si ex amore Dei, ex zelo pro virtute et contra vitium procedat, ita ut non persona, sed ejus peccatum aversioni habeatur, potius laude quam vituperio est dignum; est enim actus veræ charitatis, et ideo dicitur in *Prov.* XXIX, 27: *Abominantur justi virum impium*; in *Ps.* CXXXVIII, 21: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam... perfecto odio oderam illos*; super quæ verba *S. Aug.* ait: « Hoc est perfecto odio odisse, ut nec » propter vitia homines oderis, nec vitia propter homines diligas. »

3° Declarandæ sunt in confessione 1° qualitas personarum quæ odio habitæ sunt, v. g., parentes, avi, uxor, maritus, filii, fratres, benefactores, superiores ecclesiastici aut civiles, et alii similes, quia variæ illæ circumstantiæ speciem mutant, vel saltem aggravant peccatum; 2° quantitas seu numerus personarum, quia tot sunt malitiæ quot personæ; 3° natura mali quod eis fuit exoptatum, v. g., an læsio in fama vel in bonis, an morbus, an mutilatio, an mors, an damnatio æterna, etc. Patet quippe gravitatem peccati ex genere malorum quæ exoptantur pendere.

4° Semper autem illicitum est malum exoptare vel imprecarî proximo, ut malum ejus, aut de eo gaudere,

vel de bono ejus tristari, quia hoc charitati directe adversatur et ex genere suo est peccatum mortale. Item de malo proximi gaudere, non quatenus est malum ejus, sed propter minus bonum nobis vel alteri obventurum, v. g., de morte patris ob hæreditatem inde provenientem. Unde Innocentius XI sequentes damnavit propositiones: « Licitum est absoluto desiderio cupere mortem » patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum » cupientis, quia nimirum obventura est ei pinguis hæ-
« reditas. Licitum est filio gaudere de parricidio in ebri-
» tate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæ-
» reditate consecutas... »

« 5° Potest (tamen) aliquis, salva charitate, optare » malum temporale alicui, et gaudere si contingit, non » in quantum est malum illius, sed in quantum est im- » pedimentum malorum alterius quem plus tenetur di- » ligere, vel communitatis, vel Ecclesiæ; similiter de » malo temporali ejus, secundum quod per malum pœnæ » impeditur frequenter malum culpæ ejus. » Sunt verba *S. Th.* in 3 dist., q. 33, art. 1, ad 4. Hinc licet 1° desiderare ut insignis peccator morbo vel ærumnis ad meliores fruges adducatur; 2° optare mortem persecutoris, propter bonum Ecclesiæ bono privato anteponendum; 3° gaudere de justo hostium excidio ob regni utilitatem, etc.

6° Maledicus vel imprecator qui malum sibi vel aliis optat evenire, graviter vel leviter peccat, juxta naturam mali quod intendit, affectum quo movetur, vel ratione scandali aut contumeliæ. Omnes igitur circumstantiæ sedulo pensandæ sunt, ut gravitas peccati recte noscatur.

De discordia.

Discordia opponitur concordiæ, quæ est cordium seu voluntatum unio: est igitur voluntatum dissensio in iis in quibus ex divina, vel fraterna charitate consentire tenemur.

Est peccatum ex genere suo mortale, ut patet 1° ex

Prov. vi, 19, ubi dicitur Deum odisse ac detestari *eum qui seminat inter fratres discordias*; 2° ex B. Paulo, Gal. v, 20, qui *dissensiones* computat inter opera quæ a regno Dei excludunt; 3° ex ratione; discordia enim evidenter opponitur charitati, cujus finis est voluntates unire.

Qui tamen bona fide aliquid judicat malum vel minus bonum quod alter credit bonum vel melius, aut leve aut nullum esse potest peccatum, si absit pertinacia, et charitatis signa nihilominus sibi invicem exhibeant dissidentes: sic excusatur dissensio inter Paulum et Barnabam, in Act. xv relata.

De contentione.

Contentio in contrarietate verborum consistit, sicut discordia in contrarietate voluntatum, et definitur: *Altercatio verborum quibus unus inordinate alteri contradicit.* Ex natura sua est peccatum mortale; numeratur enim ab Apostolo, Gal. v, 20, inter opera quæ a regno cœlorum excludunt, et charitati per se graviter adversantur. Supponitur tamen impugnari serio veritatem ad fidem, bonos mores, pietatem, justitiam aut bonum proximi pertinentem, quæ nota est, vel cognosci potest et debet; si enim veritas exercitii causa impugnaretur sine scandalo et acrimonia, nullum esset peccatum; aut si materia sit levis, aut inordinatio sit tantum in modo, v. g., cum nimio clamore, seclusis scandalo et conviciis, peccatum est duntaxat veniale.

De schismate.

Schisma, a verbo græco *σχίζω*, significat scissionem, divisionem, et est voluntaria baptizati ab unitate Ecclesiæ separatio, retenta Christiani nominis professione. Non omnis ergo inobedientia vocatur schisma, sed ea tantum quæ fit cum intentione saltem indirecta se ab unitate Ecclesiæ separandi.

Schisma gravissimum est peccatum cum summum Ecclesiæ bonum, nempe unitatem, tollat, et ita illud semper judicarunt Patres ac doctores.

De rixa et seditione.

Rixa est pugna manuum et verborum privata auctoritate facta. In aggressore est peccatum ex genere suo mortale, quia charitati essentialiter opponitur, et a B. Paulo inter peccata ingressum cœli excludentia numeratur: in eo qui se cum debita moderatione defendit nullum est peccatum; in eo qui modicum excedit, est peccatum veniale, et in eo qui multum excedit, peccatum est mortale. Ita *S. Th.*, 2 2, q. 41, art. 1, et cum illo omnes theologi.

Seditio est tumultuosa aggressio unius partis reipublicæ contra aliam vel contra principem. Non est dubium quin per se gravissimum sit peccatum, cum paci et bono publico evidenter adversetur.

Punctum secundum. — *De scandalo.*

Scandalum dicitur a voce græca *σκάνδαλον*, idem significans ac offendiculum. Lapis in via positus est offendiculum seu scandalum respectu iter agentium, præsertim cæcorum et infirmorum; sic pariter in via salutis, factum aut dictum unius ita positum ut alii in illud impingant et ruant, est respectu illorum offendiculum seu scandalum.

Duplex est scandalum, *activum* seu *datum*, et *passivum* seu *acceptum*.

Scandalum *activum* definitur a *S. Th.* 2 2, quæst. 43, art. 1: *Dictum vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem ruinae.*

Per dictum et factum intelliguntur etiam omissiones eorum quæ dici aut fieri debuissent: sic parentes scandalum præbent filiis, non arguentes eos qui coram illis peccant, aut propria religionis officia negligentes.

Dicitur *minus rectum*, non vero malum, quia scandalum præberi potest per aliquid in se bonum, sed quamdam speciem mali habens; ut si vir religiosus carnem

ex dispensatione die veneris manducet coram personis dispensationem ignorantibus.

Dicitur *præbens alteri occasionem ruinae*, non vero ruinae seu peccatum causans; quia peccatum est actus voluntatis personæ peccantis, et ab intrinseca causa effici non potest. Neque ad rationem scandali requiritur ut ruina sequatur, modo illius præbeatur occasio: nec datur scandalum per actiones etiam pessimas et publicas, si nulla præbeatur alteri occasio peccatum faciendi; sed potius horror excitatur, ut quandoque accidit.

Scandalum *activum* seu *datum* potest esse directum vel indirectum. Est directum quando ruina proximi intenditur, vel ut ipsius ruina, quod est diabolicum et rarum inter homines; vel ad propriam scandalizantis satisfactionem, quod frequenter contingit. Dicitur vero indirectum quando ruina spiritualis proximi non intenditur, sed prævidetur aut prævideri potest et debet ex actione quæ ponitur secutura.

Scandalum *acceptum* seu *passivum* est ipsamet ruina spiritualis ex alterius facto vel dicto secuta: si ex facto aut dicto minus recto proveniat, est scandalum simul datum et acceptum; si ex facto aut dicto nullam ex se vel ex intentione agentis aut loquentis occasionem ruinae præbente, est duntaxat scandalum acceptum. Et duplex est, unum pharisaicum et alterum pusillorum. Dicitur pharisaicum quando ex pura scandalizati malitia oritur, ut apud doctores Judaicos qui, ut perderent Jesum, fingebant se ex illius verbis aut factis scandalizari; appellatur vero pusillorum, quando ex ignorantia vel infirmitate scandalizati oritur.

Patet ex dictis quandoque existere scandalum activum sine passivo, et quandoque passivum sine activo.

Nunc examinandum est quale peccatum sit scandalum activum seu simpliciter dictum, quænam sint omittenda ad illud vitandum, et quid faciendum ad illud reparandum.